

**ГАЗЕТА
ВETERANІВ ВІЙНИ**

З нами Правда, з нами Справедливість, з нами Чесність і Честь

ТРЕТІЙ ТОСТ

2023 рік • КВІТЕНЬ • № 7-8 (727-728)

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ВETERANСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Одним із ключових завдань, які визначив уряд на поточний рік, буде формування цілісної та комплексної ветеранської політики. Про це повідомив Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль на засіданні уряду.

«Як суспільство, як нація, як держава ми завжди будемо в боргу перед героями, які захищають свободу та незалежність України. Працюємо над тим, щоб створити гідні умови для адаптації, реабілітації, розвитку й добробуту ветеранів російсько-української війни. Вже зараз уряд починає застосування низки стратегій, нормативних документів і запуск програм, в основі яких лежить новий підхід у сфері ветеранської політики», – наголосив очільник уряду.

Прем'єр-міністр України визначив вісім основних рамкових завдань, які стоять перед урядом.

1. Адаптація військовослужбовців до цивільного життя. Відповідну стратегію вже напрацьовано. Головна ідея – перехід від військової служби до цивільного життя має бути максимально комфортним для наших захисників і захисниць.

2. Медичні послуги і психологічна підтримка. «Також почнаємо велику реформу МСЕК і ВЛК. Тобто медико-соціальних експертних комісій та військово-лікарських

комісій. Не має бути черг, незрозумілих довідок і бігання між кабінетами. Робимо проходження цих комісій максимально комфортним для військовослужбовців. Довідки мають ходити за ветераном, а не навпаки. Всі терміни з розслідування обставин поранення будуть скорочені. Кількість штатних і гарантійних ВЛК буде суттєво збільшено. Максимально цифровізуємо всі погодження. Пілотні проекти вже запустили, і цьогоріч оновлені підходи повинні запрацювати по всій країні», – повідомив Прем'єр-міністр.

3. Економічні можливості для ветеранів і членів їхніх родин. Першим кроком, який визначив Денис Шмигаль, є розширення програми «Ветеранський бізнес», яка передбачає гранти для ветеранів і членів їхніх родин на запуск власної справи в будь-якій сфері.

За його словами, сьогодні уряд ухвалює постанову про розширення програми безповоротних грантів «Робота, яка включатиме окремі на-

(Закінчення на 3-й стор.)

ПЕРЕМОГА ДОБРА, ПРАВДИ, ЖИТТЯ

Привітання Президента України з Великоднем

ВЕЛИКИЙ НАРОДЕ ВЕЛИКОЇ КРАЇНИ!

НАПРИКІНЦІ минулої зими Росія принесла на нашу землю повномасштабну війну. А з нею – смерть, біль та морок. Уранці 24 лютого сонце так і не зійшло. Світанок так і не настав. Уранці 24 лютого почалася темна ніч. І водночас почалося наше пробудження. Наша боротьба.

Темрява не змогла затьмарити наш дух, прагнення волі, любов до рідної землі та готовність її захищати.

Ми зберегли світло всередині себе. Перемогли паніку, страх, міжусобиці й чвари. Ми об'єдналися. Мільйони спалахів у мільйонах українських сердець стали одним великим багаттям. У цьому вогні гартувалися наша міць і незламність, цей вогонь не дав згаснути нашій надії та вірі, цей вогонь побачив увесь світ. Згуртувався довкола нього, став поруч із нами.

Тоді ми перемогли розпач, зневіру, втому, біль. Мільйони вогників в очах мільйонів українців злилися в один потужний промінь світла. Він допоміг не заблукати в темі, не збитися з дороги, осяяв шлях до правильної мети.

Це те, за що боролися різні покоління у різних століттях. Те, за що останні дев'ять років і 417 днів віддавали життя наші воїни світла – захисники й захисниці України.

Те, за що ми б'ємося проти темних сил сьогодні. Це наш світанок. Наше відродження. Це розсвіт незалежної України.

Ми відзначаємо сьогодні свято Воскресіння Господнього. Його головним символом є перемога: перемога добра, перемога правди, перемога життя. З непохитною вірою у незворотність цих перемог ми зустрічаємо Великдень.

Цього дня рік тому всі ми молилися, щоб Україна вистояла. Сьогодні – щоб Україна перемогла. Ми не лише чекаємо й просимо, а здобуємо й творимо цю перемогу самі. 417 днів. Ми вже пройшли чималий шлях. Попереду в нас чи не найважча з вершин. Ми подолаємо її. І разом зустрінемо свій світанок. Коли над усією нашою країною зійде сонце. Це синьо-жовтий прапор. Він неодмінно підійметься на всій нашій Богом даній землі. На всіх тимчасово окупованих чортами територіях. Наш прапор замайорить на берегах Азовського моря і Сіверського Дінця, над териконами та Ай-Петрі. Сонце засяє на півдні, сонце засяє на сході, сонце засяє в Криму. Жовтогаряче сонце у мирному синьому небі, і це – світло справедливості.

Це світло возз'єднання людей і сімей. Українців. Усіх, хто зараз на фронті, і всіх, хто допомагає їм у тилу. Сяйво усмішок переможців та їхніх родин. Блиск бойових орденів героїв, які повернуться. Блиск щасливих очей батьків, дітей, коханих і близьких, які дочекаються.

Це світло відродження. Відбудова того, що знищив і понівечив окупант. Відбудова нашої прекрасної країни, яка в майбутньому стане ще прекраснішою.

Це світло істини й правди. Торжество закону й правосуддя. Притягнення до відповідальності та покарання всіх, хто віддавав і виконував злочинні на-

кази. Всіх, хто вбивав, катував, грабував і відповіда-

тиме і в міжнародному трибуналі, і на суді Божому. Небеса бачать нашу віру й твердість. Світ бачить нашу відвагу й незламність. Ворог бачить нашу силу й рішучість. А отже, Україна побачить світло пере-

моги. Віра в неї єднає всіх нас. Завжди, а особливо сьогодні. У Великдень, що споконвіку був для українців родинним святом, днем тепла, надії й великого єднання. Війна не змогла стерти нас, наші цінності, наші традиції, наші свята й ті найголовніші речі, які вони символізують.

І тому хоч би де ми відзначали Пасху, хоч би де кожен із нас зараз був – ми зустрічаємо Великдень разом.

Ми одна велика сім'я. Українці. У нас одна велика домовка. Україна. У нас одна велика мета. Перемога. Для всіх.

Тих, хто вже не з нами, хто віддав життя за Україну. Ми пам'ятаємо кожного й просимо в Бога упокоїти їхні душі. Ми віримо в кожного, хто продовжує боронити Батьківщину, і просимо в Бога захистити їх і вберегти.

Всіма силами ми боремися за свою землю й просимо сприяння небесних сил. У сотнях молитов, які промовляли наші предки перед боєм. Які допомагали і бережуть наших воїнів сьогодні.

*Одягнувшись завісою Христа,
шкіра моя – панцир залізний,
кров – руда міцна, кістка – меч булатний.
Швидше стріли, пильніше сокола.
Броня на мені. Господь у мені.
Щоб було завтра.
Щоб був мирний світанок.
Щоб була перемога. Щоб була Україна.*

Христос воскрес! Воїстину воскрес!

ЩОРІЧНА РАЗОВА ВИПЛАТА УЧАСНИКАМ БОЙОВИХ ДІЙ

Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань» (законопроект за реєстр. № 7295). Законопроект змінює дату щорічної разової виплати, яка раніше здійснювалася до 5 травня, на 24 серпня – День Незалежності України.

«ЩОРОКУ до Дня Незалежності України учасникам бойових дій виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України у межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України», – наголошується в уточненій порівняльній таблиці.

Відповідно до внесених змін разова грошова допомога надаватиметься учасникам бойових дій, учасникам війни, особам з інвалідністю внаслідок війни, дружинам (чоловікам) загиблих учасників бойових дій, дружинам (чоловікам) загиблих жертв нацистських переслідувань в минулому тощо.

«Прийняттям закону парламент вшановує мужність та героїзм захисників незалежності і територіальної цілісності України й підтверджує намір сприяти подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві в умовах збройної агресії російської федерації проти нашої держави», – йдеться в повідомленні.

Порядок та розміри разової виплати визначатиме Кабінет Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Воїни-«афганці» – українській армії

ВЕЛИКОДНІ ПОДАРУНКИ ЗАХИСНИКАМ

Шепетівська спілка ветеранів Афганістану в особі волонтерської організації «Ветеран» веде активну роботу зі збору всього необхідного для ЗСУ.

Усі смаколики та інші необхідні речі після освячення було доставлено одним із засновників волонтерської організації «Ветеран» Олексієм Колбасіним у райони дислокації підрозділів морської піхоти на

сході країни, де ведуться бойові дії.

Щира подяка усім, хто приєднався до цієї акції.

Володимир ПИПІЧ,
учасник бойових дій в Афганістані,
член Шепетівської СВА.

ПЕРЕД ВЕЛИКОДНЕМ за підтримки парафії храму святих мучениць Віри, Надії, Любові та їх матері Софії на чолі з його настоятелем, воїном-«афганцем» отцем Анатолієм Вересюком і жителів Судилківської територіальної громади організовано збір великодніх смаколиків – пасок, крашанок, домашньої випічки. Приватна підприємця Тетяна Миколаївна Більчук приготувала смачні овочеві салати.

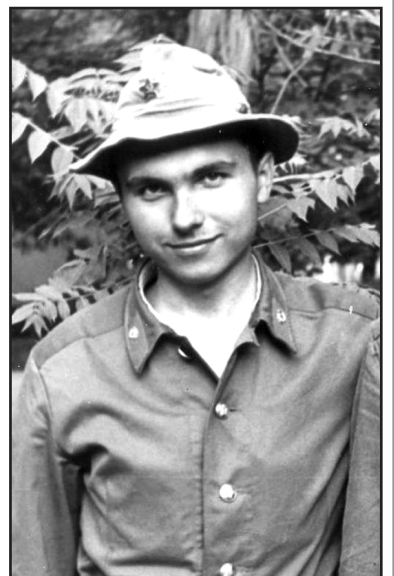
Людина і час

ЖИТИ ТАК, ЩОБ ЗАЛИШИТИ ДОБРИЙ СЛІД НА ЗЕМЛІ

Бувають у житті знайомства, які не просто залишають приємний слід у душі, а й додають наснаги, вселяють надію, впевненість, що тебе обов'язково вислухають, зрозуміють, підтримають.

Завдячуємо долі за зустріч з небайдужою, порядною людиною, для якої неабияке значення має поняття обов'язку, стремління принести користь, використати найменшу можливість для допомоги кожному, хто цього потребує. Переконані, що багаторічна співпраця з Юрієм Вікторовичем Виноградовим, який з 9 грудня 1989 року очолює Дніпропетровське міське об'єднання ветеранів Афганістану, чотири скликання поспіль обирався депутатом Дніпропетровської міської ради, дає нам повне право на високу оцінку його діяльності.

(Закінчення на 4-5-й стор.)

СУСПІЛЬНА ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

5 квітня 2023 року Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів схвалив рекомендації учасників слухань на тему: «Інструменти суспільної підтримки ветеранів – учасників бойових дій у післявоєнний період». Одним із пріоритетів державної політики на 2023 рік визначено ветеранську політику.

ПОЛІТИКА ветеранського розвитку – це формування нової державної політики надання можливостей всебічної реалізації для ветеранів одночасно із впровадженням політики щодо гарантій їх соціального захисту.

У Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів зазначають, що військовослужбовець не лише має бути готовим до захисту Батьківщини, але і бути певним, що після завершення служби держава надасть йому всі необхідні інструменти для інтеграції в суспільство, громаду, родину.

За інформацією з відкритих джерел станом на 1 січня 2022 року в Україні налічувалося близько 500 тисяч учасників бойових дій. Прогнозована кількість ветеранів, членів їхніх сімей та сімей полеглих воїнів після перемоги – близько 3 млн осіб.

Нова державна ветеранська політика передбачає безпеку, економічну, соціальну та міжнародну складові.

Безпекова складова: ветеран – активний громадянин, готовий до оборони та національного супротиву (у разі ескалації військової загрози).

Економічна складова: ветеран – це працевлаштований громадянин,

платник податків, конкурентоспроможний на ринку праці.

Соціальна складова: єдина система обліку отриманих послуг ветераном; підтримка фізичного та ментального здоров'я; адаптація до цивільного життя, інтеграція в суспільство, родину, громаду, трудові колективи; підтримка осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) захисників і захисниць України; забезпечення житлом (перехідний період).

Міжнародна складова: впровадження стандартів ЄС і НАТО; розвиток ветеранської дипломатії; залученість до міжнародних ветеранських спортивних спільнот.

Учасники слухань наголосили на наступних важливих складових державної політики соціального захисту ветеранів війни:

– сприяння економічній незалежності ветеранів війни, їхньої реінтеграції в суспільство, надання послуг з професійної освіти;

– надання якісних медичних послуг і забезпечення комплексної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей;

– забезпечення житлом, відновлення пошкодженого житла як одного з інструментів підтримки ветеранів війни;

– спрощення надання пільг, послуг

і гарантій ветеранам війни, членам їх сімей та родинам загиблих захисників, забезпечення їх доступу до електронних послуг і сервісів;

– пенсійне забезпечення ветеранів війни та учасників бойових дій;

– патріотичне виховання молоді;

– удосконалення державної політики вшанування пам'яті загиблих захисників України.

Учасники слухань акцентували увагу на необхідності створити службу (агентство) супроводу демобілізованих військовослужбовців, яка має надавати всебічну допомогу у вирішенні всіх питань, з якими захисники України стикаються/стикатимуться у мирному житті.

З урахуванням зобов'язань держави щодо соціального захисту ветеранів війни, ухвалено низку рекомендацій учасників слухань Вер-

ховній Раді України, Кабінету Міністрів України та органам місцевого самоврядування.

Зокрема, урядом рекомендовано:

– в найкоротші строки розробити й затвердити проект Плану заходів «Поствоєнної адаптації військовослужбовців/демобілізованих»;

– забезпечити розробку і впровадження Порядку соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей, зокрема, створити Патронатну службу «Ветеранське волонтерство», опрацювавши технології за моделлю роботи ЦНАПів;

– прискорити запуск і роботу Єдиного державного реєстру ветеранів війни;

– забезпечити розроблення й впровадження додаткових дієвих механізмів залучення ветеранів війни у сферу зайнятості шляхом відкриття

Центрів ветеранського розвитку;

– прискорити затвердження Стратегії розвитку підприємницьких ініціатив ветеранів війни до 2030 року;

– прискорити створення Національного військового меморіального кладовища для впорядкування поховань загиблих та увічнення пам'яті;

– стимулювати впровадження та розвиток в Україні новітніх технологій протезування ветеранів війни;

– розробити план комунікаційних заходів, спрямованих на формування позитивного образу ветерана в суспільстві;

– розробити й запровадити програми адаптації життя під потреби ветеранів з інвалідністю, в яких порушена мобільність.

Безпосередньо Міністерству у справах ветеранів України рекомендовано, забезпечити комунікаційну кампанію щодо інформування ветеранів війни про чинні програми медичних гарантій та послуг, які може отримати ветеран за Програмою медичних гарантій (діагностика, лікування, реабілітація тощо), а Міністерству оборони України – спростити порядок оформлення та отримання всіх необхідних довідок для оформлення статусу учасника бойових дій.

Повний текст рекомендацій розміщено за посиланням: <https://komspip.rada.gov.ua/uploads/documents/31763.pdf>

Про хід виконання рекомендацій Кабінету Міністрів України має поінформувати комітет до 1 серпня 2023 року.

**ПРЕС-СЛУЖБА АПАРАТУ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.**

на важливість якісної інформаційної політики держави щодо соціального захисту військовослужбовців Сергія Гривка.

Щодо важливості зрозумілої комунікації також висловилися представники ГО «Юридична сотня» Вікторія Олійник. «Одна з точкових проблем – це те, що командири військових частин повідомляють військовослужбовцям, що подавати документи на оформлення статусу можна буде тільки після звільнення, а військові розуміють, що вони уже мають право на це, вони вже мають право на пільги, але скористатися ними не можуть. Це питання також до комунікації. Адаже з 1 грудня офіційно комісії почали прийом документів відповідно до оновлених порядків», – зауважила В. Олійник.

На завершення голова підкомітету з питань соціального захисту прав ветеранів Анатолій Остапенко висловив низку рекомендацій уряду, зокрема: напрацювати конкретні пропозиції розвитку ветеранського підприємництва в Україні; прискорити запровадження реєстру зниклих безвісти; визначити потреби ветеранів у наданні підтримки/допомоги; сформувати перелік документів, які можуть підтвердити факт участі військовослужбовців у обороні держави; спростити порядок оформлення та отримання необхідних довідок для оформлення статусу учасника бойових дій і забезпечити можливість комісіям, які займаються наданням статусу учасника бойових дій, витребувати необхідні документи самостійно; забезпечити гідне й публічне вшанування пам'яті захисників України. Також А. Остапенко запропонував повернутися до розгляду та доопрацювання проекту Закону про Захисників /Захисниць України та членів їхніх сімей за реєстр. №4389.

Рекомендації за підсумками слухань будуть доопрацьовані та затверджені відповідним рішенням. Рішення комітету буде розміщено за посиланням:

<https://komspip.rada.gov.ua/documents/sluhannja/recomendkom/>

Зі стенограмою слухань можна ознайомитися, перейшовши за посиланням:

https://komspip.rada.gov.ua/news/diyal_kom/stenogr/75886.html

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЗАХИСНИКІВ

У Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулися слухання на тему: «Соціальний захист, надання окремих статусів захисникам/захисницям України та членам їх сімей».

У ЗУСТРІЖІ взяли участь народні депутати України, представники Офісу Президента України, центральних органів виконавчої влади, Уповноваженого Верховної Ради з питань прав людини, наукових установ, громадських організацій, міжнародних установ та засобів масової інформації, захисники і захисниця України.

Відкриваючи слухання, голова підкомітету з питань соціального захисту прав ветеранів Анатолій Остапенко зазначив, що збройна агресія росії проти України потребує від органів державної влади належного реагування, в тому числі у сфері формування і реалізації ветеранської політики.

Під час засідання одним з перших було порушено питання забезпечення процедури надання статусів учасникам бойових дій. За словами державного секретаря Міністерства оборони України Костянтина Ващенко, наразі в Україні створені й функціонують 21 комісія, які приймають рішення про надання статусу учасника бойових дій. «З 1 грудня комісії почали активно працювати, і сьогодні у нас вже понад 9 тисяч осіб отримали статус учасника бойових дій. Це з тих, які, власне кажучи, беруть участь у відсічі широкомасштабної агресії російської федерації. Загалом по лінії Міністерства оборони сьогодні ми маємо понад 326 тисяч учасників бойових дій», – зазначив К. Ващенко. – Відбулося вже кілька нарад із головами комісій для того, щоб унеможливити різні стандарти, різні підходи у процедурі надання статусів і максимально знизити кількість скарг. Ми уважно аналізуємо і реагуємо на кожну скаргу щодо неналежної роботи, зайвої бюрократії».

Варто зазначити, що в березні 2023 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» про спрощення процедури присвоєння статусу ветерана за реєстр. №9141, який пропонує надати право, зокрема, комісіям за заявою військовослужбовця або його представника вимагувати у відповідних органах або осіб необхідні документи, що є підставою для надання статусу. «Він тільки-тільки зареєстрований, але його основна мета – зменшити бюрократизацію процесу, зробити державні органи більш відкритими до військовослужбовців і ветеранів. Ця тема буде актуальною зовсім скоро, коли почнуть демобілізуватися військові», – впервена представниця ГО «Юридична сотня» Вікторія Олійник.

Заступник голови правління Пенсійного фонду України Ірина Ковпашко наголосила на проведених індексації військових пенсій як в 2022 році, так і в березні 2023 року. «Ми проіндексували понад 553 тисячі пенсій, середній розмір підвищення військової пенсії склав на рівні 1200 гривень. Після індексації з 1 березня середній розмір пенсійної влати військових пенсіонерів склав понад 10575 гривень», – наголосила І. Ковпашко. – Також з 1 січня цього року встановлено щомісячні грошові виплати деяким категоріям осіб. Насамперед я кажу про тих громадян, яким присвоєно звання Героя України з врученням ордена «Золота

Зірка», осіб, яких після 2014 року нагороджено орденом Богдана Хмельницького трьох ступенів, «За мужність» трьох ступенів або княгині Ольги трьох ступенів. Відповідна постанова Кабінету Міністрів, яка регулює порядок призначення таких виплат, ухвалена в лютому».

Обговорюючи нові нормативно-правові акти держави, в Міністерстві оборони України звернули увагу на державницькі рішення щодо скасування військового збору для військовослужбовців (ставка військового збору становить 1,5% від нарахованої заробітної плати) та внесення змін до порядку виплати 15 мільйонів гривень родинам загиблих військових. «Нещодавно цей порядок скасував, тепер виплата відбувається одразу в розмірі 3 мільйони і далі різними частинами впродовж 40 місяців», – зауважив державний секретар міністерства.

У свою чергу директор Департаменту соціального захисту Міністерства у справах ветеранів Руслан Приходько нагадав про нещодавнє підписання Президентом України Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визнання учасниками бойових дій та особами з інвалідністю внаслідок війни, членами сімей загиблих (померлих) захисників та захисниць України окремих категорій осіб, які брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та інших питань», який передбачив можливість надання статусу УБД громадянам, які вступили на захист держави в перший місяць воєнного вторгнення росії, не встигнувши вступити до утворених відповідно до законів України військових об'єднань, формувань чи правоохоронних органів. Крім того, заохочує коло громадян, які стали особами з інвалідністю під час оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави в російсько-українській війні. На виконання цього закону напрацьовано, за словами Р. Приходька, зміни до чотирьох постанов Кабінету Міністрів України.

«Окремо хотілось би відмітити і проблемне питання – відсутність правових підстав для надання статусів особам з числа добровольчих формувань територіальних громад. Це питання наразі дуже гостро постає. Я думаю, що найближчим часом ми будемо шукати спільне рішення з нашими колегами з Міністерства оборони», – зауважив представник Міністерства у справах ветеранів.

Зазначалося також, що наразі урядом напрацьовується механізм зруч-

ного отримання військовослужбовцями адміністративних послуг за принципом «єдиного вікна». «Прем'єр-міністром України визначено чітку вказівку для нашого міністерства очолити процес створення інституту ветеранського менторства, який передбачатиме створення структури спеціально підготовлених фахівців для адаптації військовослужбовців до цивільного життя», – резюмував директор Департаменту соціального захисту Міністерства у справах ветеранів Руслан Приходько.

Серед іншого учасники слухань обговорили питання фінансово-економічних можливостей держави та забезпечення численних пільг, передбачених законодавством у сфері соціального захисту захисників держави. «У нас є дуже значна кількість пільг і виплат, які часто ресурсно не забезпечені, або не забезпечені з точки зору інфраструктури. Держава пообіцяла їх надавати, але не надає. І це створює значну соціальну напругу і невиправдані очікування з боку ветеранів», – зазначила у своєму виступі перший заступник міністра соціальної політики Дарина Марчак. Наразі міністерство напрацьовує нову концепцію пільг, яка буде презентована до обговорення. Водночас учасники заходу звернули увагу на те, що питання надання пільг військовослужбовцям є всерйоз чутливим. А отже рішення стосовно цього питання мають бути поміркованими й зваженими.

За словами представників уряду напрацьовуються також комплексні пропозиції щодо забезпечення державним захистом військовослужбовців після демобілізації відповідно до їх потреб, зокрема, стосовно: забезпечення демобілізованих військовослуж-

бовців житлом, медичними послугами, протезуванням, послугами з реабілітації, роботою, грошовими виплатами та пенсією; сприяння економічній незалежності громадян, які отримали інвалідність внаслідок війни; терапії ПТСР; соціальної реабілітації військовослужбовців; впорядкування соціального захисту та категорій громадян, які прирівнюються до ветеранів війни; соціального захисту родин військових, зокрема, на рівні громад.

«У нас вже є, серед іншого, бачення системи соціального супроводу військових ветеранів та їхніх сімей. У центрах комплектування мають бути соціальні працівники, які супроводжуватимуть родини військовослужбовців, відповідатимуть на їхні потреби, запити. Також ми вважаємо, що дуже важливою є наявність патронатної служби у військовому підрозділі. На сьогодні ми реалізуємо пілотний проект у трьох батальйонах Збройних Сил України, в межах яких такі патронатні служби мають надавати соціальні послуги і самим військовослужбовцям і також супроводжувати родини цих військовослужбовців, полегшувати комунікацію. Третя складова – це соціальний супровід у закладах охорони здоров'я, – розповіла Дарина Марчак. – На наш погляд, нам необхідно будувати принципово нову, якісну систему підтримки ветеранів».

На думку голови підкомітету з питань соціального захисту і реабілітації осіб з інвалідністю та регулювання діяльності їхніх підприємств і громадських об'єднань комітету Сергія Гривка реалізація державної політики соціального захисту військовослужбовців має супроводжуватися ефективною комунікацією. «Багато військових насправді не знають, які можна отримати інструменти соціального захисту. Потрібна спільна робота Міністерства оборони, безпосередньо Генерального штабу для того, щоб забезпечити інформаційну політику разом з Міністерством соціальної політики, Міністерством ветеранів», – звернув увагу

МОНЕТИЗУВАТИ НЕДІЄВІ ПІЛЬГИ

У Верховній Раді пропонується монетизувати недієві пожиттєві пільги для військових після демобілізації, встановивши стипендії протягом двох-трьох років.

ПРОЦЕ РОЗПОВІЛА голова Комітету ВР з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галина Третякова. «Існує велика проблема з пожиттєвими пільгами учасників бойових дій, які свого часу передбачили політику в чинному законодавстві без урахування спроможності державного бюджету. Низка цих пільг не працює», – сказала вона. Навіть у мирні часи таку кількість пільг бюджет не може компенсувати.

Система підтримки ветеранів з

використанням коштів бюджету потребує трансформації та актуалізації згідно з потребами ветерана.

«Концепція пропонує чинні в законодавстві пільги для учасників бойових дій перевести у дві-трирічну грошову стипендію/доплату до основного доходу», – сказала Г. Третякова. При цьому потрібно провести опитування серед військових, що вони в першу чергу потребують після демобілізації, яку підтримку та сервіс очікують.

Г. Третякова наголосила, що не-

працюючі пільги слід замінити на те, що справді потрібно військовим після демобілізації. Йдеться про житло, державну фінансову підтримку на період адаптації до мирного життя, реабілітацію, відпустку. Оплачувана відпустка на два-три місяці потрібна для адаптації у цивільне життя.

«За оптимістичним сценарієм через ці два-три місяці державної підтримки і тісної взаємодії з Ветеранською патронатною службою демобілізований військовослужбовець матиме робоче місце, дохід, стипендію від держави до основного доходу, медичний захист, житло, має здобути додаткову або часткову кваліфікацію (за потреби)», – додала вона.

Роздуми з приводу

ПОЧНУТЬ ЗАКОННУ ДЕКОЛОНІЗАЦІЮ

Що таке деколонізація, чому вона важлива і як буде здійснюватися згідно з законом?

Верховна Рада ухвалила закон, який надає процесам деколонізації, що тривають в Україні, легітимну рамку та визначає дієві механізми.

ПІСЛЯ ПІДПИСАННЯ Президентом це буде вже не лише сукупність громадських ініціатив (їх актуальність не зменшується!), а цілеспрямована державна політика. Тобто, маємо ситуацію, аналогічну із деколонізацією: старт стихійного ленінопаду, ухвалення пакету законів, реалізація їх за участі органів влади і громадськості. Та це й не дивно, адже деколонізація є логічним продовженням деколонізації, я завжди казав, що вона має стати наступним етапом після позбавлення від комуністичної спадщини, зауважує Володимир В'ятрович, історик, народний депутат України.

Тому й механізми нового закону запозичені від тих, які були ухвалені 2015-го і забезпечили очищення України від символіки СРСР.

Потреба такої політики обумовлюється не лише прагненням відновити історичну справедливості, коли ми позбуваємося насадженого нашої країні ззовні окупантами того, що витісняло пам'ять про українське минуле і традиції. Головний мотив нині – безпека. Росія використовує власну імперську спадщину для збереження, відновлення та посилення імперського впливу на нашу державу. Спільні назви вулиць і населених пунктів, пам'ятники, однакові традиції – для неї аргумент на користь тези, яка лежить в основі нинішньої агресії: «Українці – один народ із росіянами». Якщо один народ, значить, Українська держава – помилка, або не потрібна і шкідлива вигадка чи то австрійського генштабу, чи Леніна чи НАТО. Тому деколонізація в Україні нині – це позбавлення від імперської спадщини, яка використовується для відновлення імперського впливу.

Саме на це спрямований ухвалений парламентом законопроект 7253 «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

КОРОТКА ІСТОРІЯ ЗАКОНОПРОЕКТУ

Його зареєстровано у квітні 2022 року кількома десятками депутатів. Первинний текст був дуже невеликим і передбачав лише заборону надавати географічним назвам імен, пов'язаних з росією. Тобто стосувався лише нових топонімів.

Профільний комітет з організації державної влади та самоврядування розширив проект перед другим читанням до великого деколонізаційного законопроекту. Зміни напрацьовувалися за участі експертів, зокрема й Українського інституту національної пам'яті. Відтак суттєво доопрацьований і розширений законопроект внесли до зали. На жаль, на першому голосуванні проросійському депутату Бужанському вдалося провалити його ухвалення, тому проект відправили на доопрацювання. Тепер він набрав 248 голосів при 226 необхідних.

КОРОТКА СУТЬ

Ухвалений закон:
 – визнає злочинною і засуджує російську імперську політику,
 – забороняє її пропаганду та символи,

– визначає – що належить до цих символів, хто, як і в які строки видаляє їх із публічного простору.

Визначаються правові терміни, пов'язані з російською імперською політикою та її пропагандою. Російська імперська політика засуджується, її пропаганда забороняється (це стосується всіх форм російської державності від Московського царства до РФ, включаючи СРСР). Забороняється пропаганда символіки російської імперської політики, окреслюються винятки (структура цих статей закону подібна до структури відповідних статей закону про деколонізацію).

ЩО САМЕ ПІДПАДАЄ ПІД ДЕКОЛОНІЗАЦІЮ?

Йдеться про символіку росії в усіх її історичних формах.

Законом визначено перелік історичних форм існування росії: Російське царство (Московське царство), Російська імперія, Російська республіка, Російська держава, Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка, Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка, Союз Радянських Соціалістичних Республік, Російська Федерація.

Визначено характеристики діячів, що пов'язані із насадженням російської імперської політики: обіймали керівні посади в органах влади та управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях росії, територіальних утвореннях, адміністративно-територіальних одиницях, у тому числі невідзначені, що створювалися під час реалізації російської імперської політики на окупованих, анексованих чи в інший спосіб зайнятих росією в усіх її історичних формах) і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики, працівники радянських органів державної безпеки всіх рівнів.

Визначено характеристики діячів, що пов'язані із насадженням російської імперської політики: обіймали керівні посади в органах влади та управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях росії, територіальних утвореннях, адміністративно-територіальних одиницях, у тому числі невідзначені, що створювалися під час реалізації російської імперської політики на окупованих, анексованих чи в інший спосіб зайнятих росією в усіх її історичних формах) і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики, працівники радянських органів державної безпеки всіх рівнів.

СИМВОЛАМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ВИЗНАЮТЬСЯ:

- а) будь-яке зображення державних прапорів, гербів та інших символів, пов'язаних з росією;
- б) гімни чи їх фрагменти;
- в) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені російським імперським діячам;
- г) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, літературних та інших мистецьких творах, підтримували, gloryфікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії;
- д) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені подіям, пов'язаним зі здійсненням російської імперської політики;
- е) зображення, написи, пов'язані з gloryфікацією і виправданням російської імперської політики;
- ж) топоніміка (назви міст і сіл, вулиць тощо), назви юридичних осіб на території України, яким присвоєно:

- імена або псевдоніми російських імперських діячів і пропагандистів;
- назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики;
- назви російських міст та інших географічних, історичних і культурних об'єктів російської федерації.

Винятки стосуються символів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури або з культурою поневолених народів російської федерації.

ЯК БУДЕ РЕАЛІЗОВУВАТИСЯ ЗАКОН?

Публічний простір України побудується слідів присутності російської імперської пропаганди. Пам'ятники та інші зображення мають бути демонтовані.

Об'єкти (географічні назви, об'єкти топоніміки, назви організацій, торгові марки і т.д.) мають бути перейменовані.

Юридичні особи (партії, громадські організації тощо) в разі порушення вимог закону за поданням Міністерству підлягають судовій забороні.

Закон вніс необхідні зміни в низку суміжних законів, зокрема «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про місцеві державні адміністрації», «Про політичні партії в Україні», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

(Закінчення на 7-й стор.)

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

прями саме для ветеранського бізнесу:

- **Перший напрям.** 250 тисяч гривень гранту може отримати на власний бізнес ветеран за умови створення в цьому бізнесі щонайменше одного робочого місця.

- **Другий напрям.** 500 тисяч гривень гранту може отримати член родини учасника бойових дій за умови створення в новому бізнесі щонайменше двох робочих місць.

- Співфінансування за цією програмою буде 70 на 30. Тобто 70% вносить держава, 30% мають бути власні кошти нового підприємця.

- **Третій напрям.** 1 млн гривень гранту може отримати учасник бойових дій, якщо він до цього вже був підприємцем і не менш ніж три роки був зареєстрований як ФОП. Головна умова для цього гранту – це створити від чотирьох робочих місць, з яких щонайменше два передбачені для ветеранів або осіб з інвалідністю внаслідок війни. Тут так само, як і в другій програмі, співфінансування буде 70 на 30.

«Усі заявки на гранти прийматимуться через Дію, – наголосив Прем'єр-міністр. – Все буде просто, зрозуміло та зручно»

Завдяки програмі Е-робота вже створено більше 3,5 тисячі нових бізнесів. Очікується, що в наступні

роки урядові безповоротні гранти дозволять створити тисячі нових ветеранських бізнесів у різних галузях і куточках нашої країни.

«Наступний аспект у цьому блоці економічних можливостей – це перекваліфікація та навчання. Програма спеціальних ваучерів для освоєння нової професії. Навчання ІТ-спеціальностями. Пілги для здобуття іншої освіти. Все це на порядку денному, а частина програм уже працює», – зазначив голова уряду.

- 4. **Послуги для ветеранів.** Розвиток цифрового проекту Е-ветеран. Послуги для ветеранів у ЦНАПах.

- 5. **Житло для ветеранів.** Пільгове іпотечне кредитування для захисників і захисниць України. Мета – створити можливість, аби кожен ветеран міг отримати власну оселю.

- 6. **Впровадження в Україні інституту помічника (ментора) ветерана.** В основу діяльності таких помічників (менторів) буде покладено принцип індивідуального підходу, який полягає у виявленні та вирішенні проблем кожного окремого захисника чи захисниці.

«Це допомога з усіх питань. Отримання медичної допомоги, реабілітації, консультації щодо отримання документів чи пільг, отримання освітніх послуг, допомога у працевлаштуванні, взаємодія з різними службами для швидкого й комфортного вирішення всіх питань

чи проблем», – сказав Денис Шмигаль.

- 7. **Створення Сервісних офісів у справах ветеранів.** Основні завдання, які окреслив Прем'єр-міністр, це координація роботи, взаємодія з місцевою владою для підтримки ветеранів, узагальнення потреб, реалізація державної політики у сферах соціального та правового захисту ветеранів війни і членів їхніх сімей. Такі офіси будуть створені по всій країні. Для ефективного організації роботи й належного фінансування будуть залучені громади та міжнародні партнери.

- 8. **Вшанування подвигу ветеранів на рівні держави, громади і всього суспільства.** Уряд затвердив план заходів щодо відзначення подвигу ветеранів російсько-української війни. Цей план заходів розрахований на наступні три роки.

«Українське суспільство ніколи не забуде про ціну, яку наші воїни платять у цій війні. Місія уряду – створити для наших ветеранів комфортні сервіси та можливості. Ми завжди будемо пам'ятати і передамо цю пам'ять наступним поколінням українців. Про те, як вільні та хоробрі люди стали на захист своєї країни, як вони боролися і як вони перемогли. Дякую кожному та кожній, хто зараз боронить нашу землю. Слава силам безпеки та оборони України! Слава Україні!», – наголосив Прем'єр-міністр.

НАДАЮТЬ НОВІ ПОСЛУГИ

Надання якісних послуг ветеранам війни і членам їхніх сімей через мережу центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) буде ефективним інструментом повернення українських захисників і захисниць та їхніх родин до мирного життя, сприятиме гідній самореалізації у суспільстві.

Міністерство у справах ветеранів України

ПРО ЦЕ НАГОЛОСИЛА міністр у справах ветеранів України Юлія Лапуніна під час онлайн-зустрічі з керівниками ЦНАПів, що відбулася за сприяння Всеукраїнської асоціації центрів надання адміністративних послуг.

Очільниця Мінветеранів зазначила, що надання належного якісного сервісу ветеранам, членам їхніх сімей та родинам полегших є одним із основних завдань, визначених урядом в межах формування комплексної ветеранської політики. Для цього Мінветеранів вже розпочало серію навчань адміністраторів ЦНАПів усіх областей України.

Слухачі ознайомляться з переліком ветеранських послуг, практичними кейсами щодо особливостей взаємодії з ветеранами та ветеранками у ЦНАПах, отримають відповіді на найпоширеніші питання від фахівців профільних підрозділів Мінветеранів і психологів.

«Один з важливих напрямів нашого партнерства – це розширення переліку адмінпослуг, які надаються ветеранам війни через ЦНАП. Мінветеранів підготувало проект розпорядження уряду,

яким буде додано 19 нових послуг для ветеранів, надання яких передбачено ЦНАПами. Це, зокрема, призначення грошової допомоги чи компенсації, безоплатний капітальний ремонт, заміна посвідчень УБД і членів сімей захисників і захисниць тощо», – повідомила Юлія Лапуніна.

Крім того, Мінветеранів вже реалізує окремі партнерські проекти спільно з місцевими органами влади. Зокрема, в територіальній громаді Житомира вже успішно працює «Адмінсервіс «Ветеран». Там на базі ЦНАПу відкрито «єдине вікно» для ветеранів, до його роботи залучені працівники, які пройшли навчання та обізнані у гарантіях, правах і можливостях для ветеранів, розповіла міністр.

А спільно з місцевою владою міста Дніпро планується реалізація проекту «Я – Ветеран», у перспективі якого – запровадження 112 найбільш затребуваних послуг у місті.

У свою чергу заступник міністра у справах ветеранів України з питань цифрового розвитку, цифрових транс-

формацій і цифровізації Тетяна Калита наголосила, що цифровізація ветеранських послуг та їх доступність – у пріоритеті Мінветеранів.

Вона розповіла учасникам зустрічі про створений фахівцями Міністерства на базі Єдиного державного реєстру ветеранів війни портал «Е-ветеран» для інформування та надання кваліфікованих послуг ветеранам, членам їхніх сімей і родинам загиблих воїнів.

«Фахівці ЦНАПів надають великий перелік адміністративних послуг різними категоріями осіб. І ті соціальні інструменти, які є у центрах, стануть запорукою співпраці з Мінветеранів. Ми маємо бути готовими до масового повернення українських воїнів після перемоги, сприяти їхній якісній і безпроблемній реінтеграції до родин, своїх громад. А людиноцентричний підхід до надання послуг дозволить зміцнити соціальну єдність та достаток стійкості державі. Дякую всім за готовність до співпраці з Мінветеранів, разом ми зробимо дуже корисну справу», – наголосила Юлія Лапуніна.

ГРОШОВА КОМПЕНСАЦІЯ ДЛЯ ПРИДБАННЯ ЖИТЛА

ній інформаційній базі даних про ВПО. Відповідні зміни до постанов КМУ №280, №719 та №214 прийнято на засіданні Кабінету Міністрів України 24 березня.

Оновленими нормативно-правовими актами передбачено, що у 2023 році Мінветеранів буде здійснено розподіл субвенції з державного бюджету на виплату грошової компенсації за трьома бюджетними програмами в обсязі 5,5 млрд грн двічі – у квітні та червні (для осіб, які перемістились після 24.02.2022 р.).

У постановах враховано також пропозиції громадськості, а саме робочої групи з питань опрацювання проблематики внутрішньо переміщених осіб з числа учасників АТО/ООС при Мінветеранів щодо збереження коефіцієнту збільшення опосередкованої вартості 1,75 для міст Київ, Дніпро, Львів, Одеса та Харків при розрахунку розміру грошової компенсації, яку було призначено до внесених змін від 29.07.2022 р.

«Реалізація ухвалених змін матиме позитивний результат як для ветеранів та їхніх родин, так і для держави, оскільки забезпечення житлом є способом адаптації українських захисників і захисниць у цивільному житті. Очікуємо, що у 2023 році житлом за рахунок коштів державного бюджету буде забезпечено більш як 2000 ветеранів і родин загиблих (померлих) воїнів», – наголосила міністр у справах ветеранів України Юлія Лапуніна.

Додаткова реєстрація на отримання наступних щомісячних платежів тим, хто отримав перші виплати, не потрібна. Червоний Хрест України здійснюватиме виплати щоп'ятниці до 7 липня 2023 включно, що означатиме завершення першого і другого етапів спільного проекту.

Про продовження проекту щодо виплати грошової допомоги від Червоного Хреста України буде повідомлено на інформаційних ресурсах Мінветеранів.

За ініціативи Міністерства у справах ветеранів України уряд надав право на отримання грошової компенсації для придбання житла ветеранами війни з інвалідністю першої-другої групи, яка настала внаслідок військової агресії рф проти України, та родинами загиблих (померлих) захисників і захисниць.

КРІМ ТОГО, створено механізм реалізації права на отримання грошової компенсації тими одержувачами, яким таку компенсацію було призначено у 2018–2022 рр. і до цього часу не виплачено, та які після повномасштабного вторгнення рф вимушено перемістилися з території, де ведуться бойові дії, чи тимчасово окупована рф, за місцем перебування на обліку в Єди-

МОНІТОРИНГ ВИПЛАТИ ДОПОМОГИ

МОНІТОРИНГ здійснюватиметься шляхом телефонного опитування заявників, які подали заяви через портал Е-ветеран на отримання коштів від Червоного Хреста України під час першого і другого етапу спільного проекту, та яким вже надійшли перші виплати у розмірі 4000 гривень. За цей час Мінветеранів отримало 25000 заяв.

Під час опитування буде поставлено питання загального характеру з метою покращання якості послуги. У жодному разі не можна повідомляти свої персональні дані, номери банківських рахунків, паролі тощо.

Зазначимо, що за період від старту проекту 16 лютого фахівцями Департаменту цифрового розвитку, цифро-

Міністерство у справах ветеранів спільно з Червоним Хрестом України здійснює проміжковий моніторинг якості надання послуги із виплати грошової допомоги ветеранам і ветеранкам, які отримали інвалідність першої або другої групи внаслідок війни.

вих трансформацій та цифровізації Мінветеранів опрацювано понад 5000 дзвінків на телефонну лінію підтримки проекту 0632271456; надано понад 500 відповідей на запитання через електронну пошту й месенджери; надіслано понад 140 відповідей на офіційні запити від ветеранів війни.

З 17 квітня телефонну лінію закрито. Інформаційна і технічна підтримка проекту здійснюватиметься виключно через електронну пошту Eveteran@mva.gov.ua.

Людина і час

(Закінчення.
Початок 1-й стор.)

МІЦНЕ РОДИННЕ коріння й заповзятість донських козаків, працьовитість і енергійність донецьких шахтарів дали поштовх для прояву у хлопця, який з'явився на цей світ 25 березня 1963 року в Донецьку, кращик якостей, отриманих у спадок від своїх пращурів: допитливість і діловитість від матері-бібліотекарки; жагу до знань, наполегливість батька-юриста; стриманість, поміркованість від бабусі-домогосподарки; рішучість, надзвичайну відповідальність і вимогливість від діда – керівника шахти, ветерана Другої світової війни.

Так склалося, що Юрко рано став главою сім'ї. Аби заробити на навчання в Донецькому сільгосптехнікумі, а пізніше й на власні солдатські проводи, займався домашнім господарством, розводив кролів, кількість яких доходила до двохсот п'ятидесяти! Уявити лише, скільки щодня доводилось однієї трави накосити його невтомним рукам...

Афганістан випробував на мужність і людяність. На війні виявляються різні риси, буває, й не найкращі. Дворічна служба в 1982–1984 роках у Кабульському приаеродромному евакуаційному пункті, інфекційному та центральному військових шпиталів мобілізувала в ньому надзвичайне милосердя, відповідальність, готовність допомогти в будь-яку хвилину. Тому, навчаючись пізніше в Дніпропетровському сільгоспінституті, не вагаючись прийняв рішення з липня по листопад 1987 року знову поїхати до Афганістану в складі першого студентського інтернаціонального будівельного загону «Дружба» для відбудови Кабульського домобудівного комбінату. Серед двадцяти представників колишніх республік він був єдиним з України. Повернувшись не всі... До Юрія Виноградова доля була прихильною і цього разу.

Після закінчення інституту йому запропонували роботу в Жовтневому райкомі комсомолу міста Дніпропетровська. Так утворюється військово-патріотичне об'єднання воїнів запасу Жовтневого району (в подальшому реорганізоване в Жовтневу районну раду ветеранів Афганістану, яка успішно діє й сьогодні). Вперше у Дніпропетровську з'являється об'єднання з елементами громадської організації і кооперативу, із статутом, рахунком у банку, штатним розкладом. Життя диктувало нові умови, необхідно було вчитись самостійно заробляти гроші.

Згодом за порадою чи допомогою в Жовтневий район потяглися з усього міста, і товариші почали наполягати, щоб Юрій виставив свою кандидатуру на посаду голови міського «афганського» об'єднання, установча конференція якого готувалась. Довго ва-

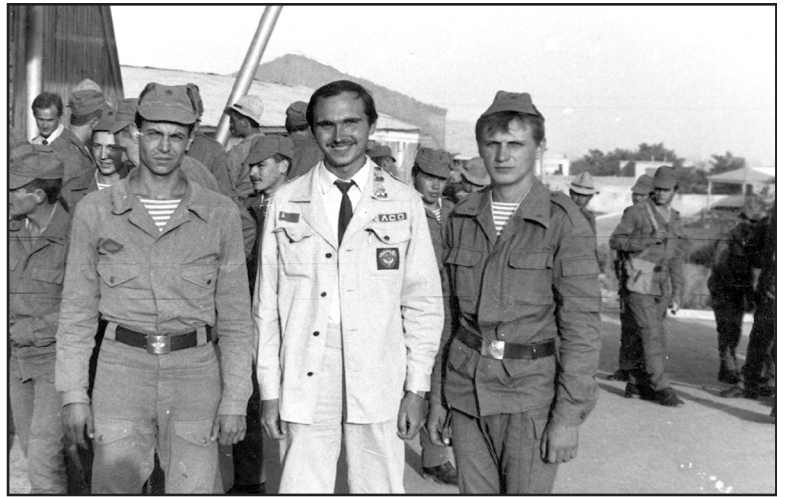
гався, але згоду дав. Із запропонованих трьома кандидатами програм присутні на конференції віддали перевагу його. Так міські «афганські» збори 9 грудня 1989 року визначили свого лідера.

Незабаром до Жовтневого району завітала заступник голови Дніпропетровського міськвиконкому Валентина Тальян: «Хлопці, – відразу кинула з порогу, а чого ви тут сидите? Ми підготували для вас дві кімнати і два телефони у будівлі міськвиконкому, збирайтесь!» Приємно здивовані тим, що прохання про надання приміщення у центрі міста не залишилось поза увагою, довго не барилась і після швидкого переїзду почали буквально задихатись від роботи.

Використовуючи досвід роботи в районі, створювали базу даних «афганців», інвалідів,

Всіляко сприяли створенню організацій в усіх районах міста. Працювали з вогником. Таким чином утворилась чітка система міського «афганського» руху. Сьогодні діють 8 районних і 7 первинних організацій (майже 2000 членів), міська рада сімей загиблих воїнів, організація сімей померлих ветеранів війни, первинні осередки підприємств і організацій та інші.

Влітку 1990 року Юрій зі своїми побратимами з інших міст і областей України був одним із засновників Української Спілки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів). Брав активну участь у розробці Статуту Спілки та її становленні в областях України. Тоді й познайомився з головою УСВА Сергієм Васильовичем Червонопиським, ділові конструктивні стосунки з яким

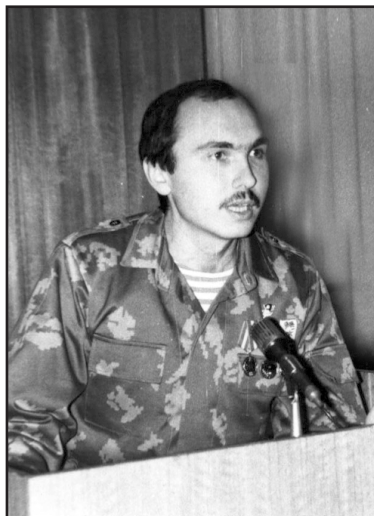

вою Ревізійної комісії, до роботи голови міської організації і члена правління обласного об'єднання додалась відповідальність за контроль статутної

пасу, військовослужбовців і воїнів-«афганців». Мало хто знає, скільки довелося докласти зусиль і міській владі, і особисто Юрію Виноградову, аби одними

ЖИТИ ТАК, ЩОБ ЗАЛИШИТИ

Штрихи до портрета Юрія Виноградова

сімей загиблих. Усі вони потребували соціального захисту і підтримки, а вирішення проблеми – фінансування. Почали з аукціону дефіцитної на той час побутової техніки, яку взяли на заводі-виробнику. Різницю у вартості спрямували на благодійні цілі статутної діяльності міського об'єднання.

З часом вкотре переконалися: діяти на громадських засадах об'єднання не повинне. Тут потрібний дуже серйозний підхід, повна віддача сил. Пішли за методом штатного розкладу, скромних зарплат і високого ентузіазму.

переросли у міцну чоловічу дружбу на все життя. Сьогодні у складі Правління та Ревізійної комісії УСВА залишилось загалом п'ять «аксакалів» тієї установчої конференції УСВА.

Громадська ветеранська робота, та ще й у всеукраїнській команді, потребує завжди бути на зв'язку і координувати свої дії з іншими членами команди задля досягнення спільного результату. Юрій Виноградов упродовж багатьох років постійно брав участь у роботі Правління УСВА, згодом на черговій звітно-виборчій конференції його обирають голо-

діяльності УСВА і виконанням вимог Статуту всіма організаціями, які входять в структуру Української Спілки ветеранів Афганістану.

З перших днів роботи на посаді голови міського об'єднання Юрію Виноградову довелося зіткнутися з недосконалістю законів щодо соціального захисту «афганців», інвалідів, сімей загиблих воїнів. Стало загальною необхідністю представляти їх інтереси в органах влади, і до роботи міського «афганського» лідера додалась робота депутата міської ради.

Звернувся з пропозиціями до тодішнього міського голови Миколи Швеця, а згодом і до його наступника Івана Куліченка, колег-депутатів міської ради. Вирішили питання надання щорічної матеріальної компенсації сім'ям загиблих воїнів за рахунок міського бюджету, додаткового вихідного в день виведення військ для «афганців», багато іншого. Сьогодні міський голова Дніпра Борис Філатов осучаснив цю міську програму, до неї додалась можливість санаторно-курортного лікування, надання допомоги на придбання ліків, на проведення поточного ремонту житла, утримання міського об'єднання (офісне приміщення, комунальні витрати і матеріальне заохочення).

«Немає в мері і депутатаському корпусі людей, які б байдуже ставились до наших справ і наших проблем, – наголошує Юрій Вікторович. – Я вдячний всім і кожному, з ким співпрацюємо, за розуміння і підтримку».

Багато років поспіль у місті працювала житлова програма. Нині квартирами забезпечено більш як 450 сімей офіцерів за-

з перших в Україні застосувати закон про оподаткування прибутку підприємств з метою залучення коштів для вирішення житлових питань. Неодноразові поїздки до Кабміну, Верховної Ради, Держкомітету у справах ветеранів дали позитивний результат, бо там зрозуміли: інших джерел для забезпечення житлом, окрім як державних, на місцях немає. Звичайно, цього недостатньо, але, так чи інакше, «афганська», здавалось, вже «мертва» житлова черга за невеликий період скоротилася наполовину.

Щоправда, з похваленням цього процесу відразу додалася нова проблема. Питання з отриманням житла надзвичайно складні. Завжди були й будуть задоволені й навпаки. Комусь не підходить район, будинок і навіть під'їзд. Хтось, як це було за радянських часів, претендував ще й на допомогу в ремонті... Тож об'єднання не було застраховане від образ і скарж.

«Ми завжди намагалися допомогти, зробити все, що тільки в наших силах, – говорить Юрій Виноградов. – У тих, хто дійсно вкрай потребував житла, як правило, нарікань немає».

Дуже несправедливо, на думку «афганського» лідера, що зі смертю «афганця» втрачаються пільги його сім'єю. Таких сімей вже понад триста і кількість їх, на жаль, стрімко зростає – дають про себе знати все пережите й хвороби. Закон у цьому випадку нічого не передбачає. Але є й інший – людський. Тож об'єднанню по можливості доводиться брати на себе моральну і матеріальну підтримку й тут.

Важливою ланкою у роботі міського об'єднання, на думку голови, була військово-патріотична робота з молоддю. Свого часу існувало 14 секцій і клубів, де юнаків до армії готували «афганці». За домовленістю з військкоматами їхні вихованці за бажанням обирали рід військ, після служби об'єднання клопотало за них при вступі до вузів. Посіяне хлопцями зерно любові і добра, безумовно, давало хороші сходи. Тому ця робота, особливо в теперішній військовий час, знову потребує підйому і нового дихання.

Невід'ємною частиною життя «афганського» лідера стало проведення фестивалю солдатської пісні «Афганський вітер», відомого далеко за межами Дніпра та області. Добре знаємо яких душевних

ДОБРИЙ СЛІД НА ЗЕМЛІ

сил і енергії коштують такі пісенні свята. Але вони цього варті. Кожний фестиваль – це справжнє єднання сердець, зустріч людей, які через роки пронесли пам'ять, дружбу, мужність. Про значимість «Афганського вітру» для дніпровських «афганців» завжди свідчила переповнена зала Палацу культури і спорту «Шинник».

Юрія Виноградова знають як людину, для якої другорядних справ не існує. Для нього важливо все. Пам'ятаємо, як багато років тому містом протилася хвиля жебрацтва під виглядом ветеранів-«афганців». Швидко провели рейди, зустрілися з усіма, хто вирішив заробляти таким чином. Неподобство припинилося. І це не єдиний приклад миттєвого реагування на все, що стосується життя об'єднання та його членів, його честі, благополуччя, авторитету.

Приємно було почути про надзвичайну відповідальність Юрія Виноградова й у депутатській роботі впродовж усіх майже двадцяти років. У ті роки на окозні були багато людей похилого віку, тож і звернення були пов'язані з питаннями лікування, харчування. Бюджетних коштів, звісно, не вистачало і доводилось залучати до цієї справи підприємців округу. Цілком справедливо, коли долею бідніших переймаються більш заможні. Спасибі, знаходилися такі. Хоча, як переконався Юрій Вікторович, це в основному були середні бізнесмени. До тих, хто володіє солідним капіталом, доступується практично неможливо. І все ж таки питання, які ставились перед депутатом виборцями, вирішувались майже всі, за винятком тих, які потребували великих фінансових затрат.

Ю. В. Виноградов входив до

складу комісії з депутатської діяльності, був заступником голови адмінкомісії при міськвиконкомі, координував спостережну комісію з забезпечення житлом офіцерів запасу, військовослужбовців і «афганців».

Великою радістю для Юрія Вікторовича стає вихідний день, коли він разом з донечками Валерією і Вікторією, онукою Машею і дружиною Анастасією Дмитрівною може прогулятися улюбленим містом над Дніпром, поспілкуватися з людьми.

24 лютого чорною тінню увірвалось у життя Юрія Виноградова, як і у життя всіх українців. Військове вторгнення перекреслило мирні життєві особисті й громадські плани. Багато зусиль довелось докласти, щоб ситуація в громадському ветеранському житті не виходила за рамки людяності, порядності і законності. Багато побратимів,

кому дозволяли здоров'я і вікова планка, пішли захищати Україну зі зброєю в руках, у цих умовах виникла необхідність зберегти життєздатність міського об'єднання та його осередків, зберегти роботу міських соціальних програм допомоги і підтримки членів сімей загиблих воїнів, осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників бойових дій в Афганістані. Виникла необхідність надання посиленої допомоги побратимам – військовослужбовцям, вимушеним переселенцям із східних областей України, де велись активні бойові дії з агресором.

З плином часу ситуація стабілізувалась, разом із помічниками розпочали волонтерську роботу, налагодили контакти із побратимами-переселенцями із Кременної і Сівєрськодонецька. Продовжують працювати міські соціальні програми допомоги і підтримки членів сімей загиблих воїнів, осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників бойових дій в Афганістані завдяки підтримці міського голови Дніпра Бориса Філатова, його заступника із соціальних питань Едуарда Підлубного, департаменту соціальної політики міської ради і депутатського корпусу Дніпра.

А завтра – новий день, нові проблеми. Але ж обов'язково й цікаві зустрічі, людська вдячність. Заради цього, переконаний Юрій Виноградов, варто жити і працювати. Тільки так можна залишити добрий слід на Землі.

Юлія БАБЕНКО,
член Спінки журналістів України,
Віктор ВОЛОШИН,
голова ДОО УСВА.

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ПЛАНИ – В ЕЛЕКТРОННІЙ СИСТЕМІ

Індивідуальні реабілітаційні плани пацієнтів будуть вносити до електронної системи охорони здоров'я.

Для ВПРОВАДЖЕННЯ електронного документування реабілітаційної допомоги уряд вніс зміни до низки постанов. Відповідно до ухвалених документів, процес реабілітації пацієнта буде супроводжуватися в електронній системі охорони здоров'я (ЕСОЗ).

Зокрема, було внесено зміни до: – Порядку організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я, у частині визначення медичної інформації, що вноситься в ЕСОЗ, стосовно реабілітації, порядку внесення електронних записів з реабілітації, можливості ведення індивідуального реабілітаційного плану та внесення даних в систему; – Порядку функціонування електронної системи охорони здоров'я; – Типового положення про реабілітаційне відділення, підрозділ і Типового положення про мультидисциплінарну реабілітаційну команду, в частині визначення можливості внесення записів з реабілітації в ЕСОЗ. «Україна впроваджує світові стандарти реабілітації, а електронні інструменти сприятимуть прозоро-

сті та контрольованості реабілітаційного процесу, спрощуватимуть бюрократичне навантаження. І головне – сприятимуть ефективному комплексному відновленню пацієнтів та адаптації в усіх сферах життя. Адже трансформована система реабілітації має за мету не лише відновити фізичне та психологічне самопочуття людини, але й повністю повернути її до суспільного життя, зберегти роботу та соціальні контакти», – говорить заступник міністра охорони здоров'я з питань цифровізації Марія Карчевич.

На першому етапі цифровізації лікарі фізичної та реабілітаційної медицини повинні будуть вносити всю медичну інформацію про реабілітаційні втручання, результати обстежень та інші необхідні дані до ЕСОЗ. На основі цієї інформації буде сформовано індивідуальний реабілітаційний план пацієнта.

Далі це дозволить забезпечити синхронізацію між учасниками мультидисциплінарної команди та внесення швидких змін (при потребі) до реабілітаційного плану.

ПРОТЕЗУВАННЯ ОПЛАЧУЄ ДЕРЖАВА

Широкомасштабна війна збільшила потреби в медичній реабілітації та протезуванні. Чи вдається впоратися з усіма запитами центрів реабілітації та державним органам, розповіла міністр соціальної політики України Оксана Жолнович.

– НА ЦЕЙ РІК запроектували набагато більше коштів, аніж минулого року – це практично три мільярди гривень на забезпечення наших громадян протезами, – повідомила Оксана Жолнович.

Уперше в Україні спільно з Міністерством охорони здоров'я створено мультидисциплінарні команди, які розгорнуті у 17 реабілітаційних центрах, де людина може одночасно проходити лікування, реабілітацію і вчитися користуватись протезом.

За словами Оксани Жолнович, відповідно до чинного законодавства наша держава повністю покриває вартість протезування для усіх наших громадян, однак вартість для цивільних громадян і для військовослужбовців різні.

– Вартість протеза, яка розрахована для звичайної цивільної людини, це хороший протез. Але я би порівняла це з класом автомобіля. Наприклад, Skoda, яка добре їде, і Mercedes – це суперпрем'юм. Для наших захисників ми хочемо поставити такі комплектуючі і такі протези, які б мали формат суперпрем'юм. І гранична вартість протеза для цивільної людини множиться для військового на три. Тобто ми можемо заплатити втричі більшу вартість у порівнянні з цивільною людиною, якщо потрібний такого типу протез, – пояснила міністр.

Останнім часом процедуру обробки звернень щодо протезування добре відпрацьовано і термін очікування на протез скоротився до місяця.

У зв'язку з тим, що останнім часом часто звучать нарікання на складність процедури оформлення пакета документів для протезування та роботи МСЕК, міністр звернула увагу, що для отримання протеза не потрібно висновку медико-соціальної комісії і встановлення інвалідності, – ані військовослужбовцю, ані

будь-кому, хто постраждав від війни. Достатньо висновку мультидисциплінарної чи лікарсько-консультаційної комісії тієї лікарні, де людина реабілітується.

– Ми прибрали вимогу про інвалідність. Однак оця трикратна вартість поки що прив'язана до довідки про те, що особа захищала Батьківщину. Тобто потрібен висновок командира, що людина дістала травму в результаті бойових дій. І саме через цю довідку сьогодні затягується процес отримання документів для розрахунку вартості протезів, які потрібні військовим. Розуміючи цю ситуацію, уряд активно напручує процес цифровізації всієї ВЛК і надання довідок. Однак ми зі свого боку як Міністерство соціальної політики не чекаємо на цей процес і вже підготували зміни, щоб прибрати цю довідку, і будь-який військовий сьогодні отримує протез за трикратною вартістю, – роз'яснила Оксана Жолнович.

«Протезування в Україні повністю оплачується Міністерством соціальної політики, і міністерство сплачує такі суми коштів, які достатні, щоб протезні підприємства використовували комплектуючі від найкращих світових виробників», – запевнив голова департаменту МОЗ з високотехнологічної меддопомоги та інновацій Василь Стрілка, передає Укрінформ. Він додав, що біонічне протезування також покривається державою, проте в цьому питанні є особливості, оскільки протез ставиться через певний час після того, як був встановлений звичайний протез, і людина навчилася ним користуватися. За його словами, такий підхід використовується й в інших країнах.

В Україні послуги стаціонарної реабілітації можна отримати в 244 медичних закладах, пройти реабілітацію в амбулаторних умовах можна у 386 медзакладах.

ДАВНЯ МРІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРІВ

Австралійський ортопед-травматолог Муньед Аль Мудеріс у Львові навчив українських медиків остеointegraційному протезуванню, завдяки якому вже наступного дня після операції пацієнт може ходити.

«У ЦЕНТРИ «НЕЗЛАМНІ» ортопед-травматолог ознайомив українських фахівців з «секретами» остеointegraційного протезування, коли штучну кінцівку вживлюють просто в кістку. Ця технологія – давня мрія українських лікарів. Вона дозволяє встановлювати протези людям з «високою» ампутацією ніг. На жаль, на такі протези зараз великий запит», – йдеться у повідомленні Укрінформ.

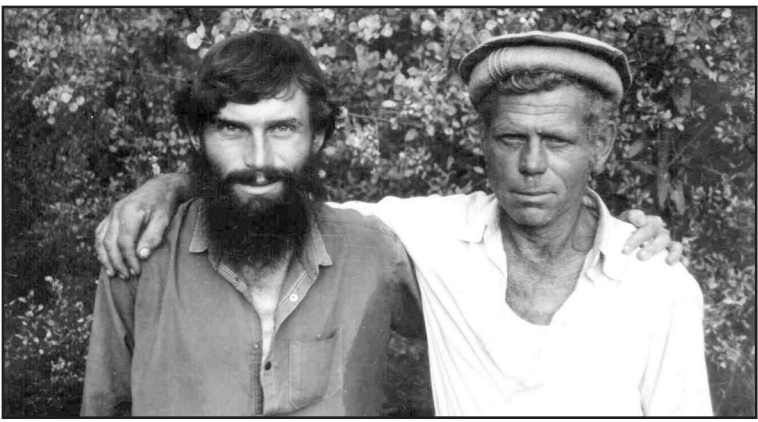
Муньед Аль Мудеріс – зірка світової медицини, – людина року в Австралії. Родом з Іраку, виріс у воюючій країні і бачив багато людей, яких травмувала війна. Ще з дитинства мріяв допомагати людям знову

бути мобільними. До Австралії свого часу дістався човном як біженець. Рік провів у слідчому ізоляторі, а після цього почав працювати над новітньою технологією протезування.

Австралійський лікар оглянув майже сотню пацієнтів у реабілітаційному центрі «Незламні» та спільно з львівськими травматологами виконав кілька операцій.

Нещодавно в Національному реабілітаційному центрі «Незламні» у Львові відкрили протезну майстерню. Тут працюватимуть десять спеціалістів, які за місяць зможуть виготовляти 100 протезів для українців, які постраждали внаслідок війни.

Наша історія

О. ЦЕВМА (праворуч) на зустрічі зі своїм сином Г. ЦЕВМОЮ. Фархар, Пяндж, липень 1992 року.

ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРИ, маючи універсальну гуманітарну основу, в збройних конфліктах ніколи ще повною мірою не виконували норм МГП. Навпаки, у сучасних війнах є небезпечні тенденції часткового й повного їхнього ігнорування. Частим явищем стали систематичні тортури, расова, етнічна і релігійна дискримінація, депортація, перешкода гуманітарним акціям, захоплення заручників, тривале утримання військовополонених, використання їх як політичних заручників, вимоги обміну та викупу за їхнє звільнення.

Розвал законних державних і військових структур у низці країн робить переговори з їхньою владою нерезультативними, оскільки вони не здатні виконувати свої зобов'язання. Мета, з якою використовуються збройні сили, забувається в розгулі беззаконня й бандитизму. Незнання та зневага нормами МГП створюють небезпеку для всього світу.

Військові дії в Афганістані та в інших країнах відрізнялися від розглянутих і визначених МГП класичних міжнародних і неміжнародних збройних конфліктів.

Метою вторгнення Збройних сил СРСР на територію Афганістану, за оприлюдненою версією, було забезпечення зміни політичного режиму та захисту країни від зовнішнього збройного втручання.

Однєю частини Радянської армії брали участь у бойових діях зі збройними угрупованнями, які можуть бути віднесені до сил внутрішнього опору, що виступають проти присутності іноземної армії на території своєї держави.

Командування радянських військ у більшості випадків узгоджувало свої рішення з військовим і політичним керівництвом Афганістану.

Збройні сили та інші військові формування Афганістану самостійно вели активні бойові дії проти зовнішніх і внутрішніх збройних загонів супротивника. Регулярно проводилися спільні бойові дії афганських і радянських військових формувань.

Протягом трьох років після виведення радянських військ збройні сили Афганістану самостійно справлялися з придушенням супротивника та захистом держави доти, доки росія не припинила постачати основні компоненти озброєння.

Радянські війська в Афганістані не утримували полонених, які потрапляли до них у ході бойових дій, а передавали їх спеціальним афганським органам і службам.

Урядові війська Афганістану не розглядали взяття у полон душманів як військовополонених. До них ставилися як до бандитів, злочинців, утримували їх у в'язницях, інших місцях ув'язнення. Їх звинувачували у злочинах проти свого народу.

Особливий інтерес становили лише іноземні інструктори у загонах душманів. Але їх затримання не мало масового характеру, в кожному окремому випадку використовувався індивідуальний підхід як до найманця, а не до особи, яка має статус військовополоненого.

Афганське військово керівництво, як правило, намагалось позбутися додаткового вантажу утримання та охорони полонених у районі бойових дій. Після попередніх допитів представники спецслужб ухвалювали рішення про подальшу долю полонених. Малообмеженим був вибір коштів для отримання від бранців потрібної інформації. Загинь полонених від рук своїх співвітчизників «при спробі втечі» була рідкістю. Найбільш «цінних» бранців відправляли до Кабула.

Ставлення душманів до бранців не можна однозначно охарактери-

зувати. У перші роки війни підрозділи афганської армії часто переходили на бік супротивника або здавалися в полон під час бойових дій.

Душманам в їхніх мобільних загонах безграмотна солдатська маса

них і комерційних «угодах» на внутрішній та зовнішній арені.

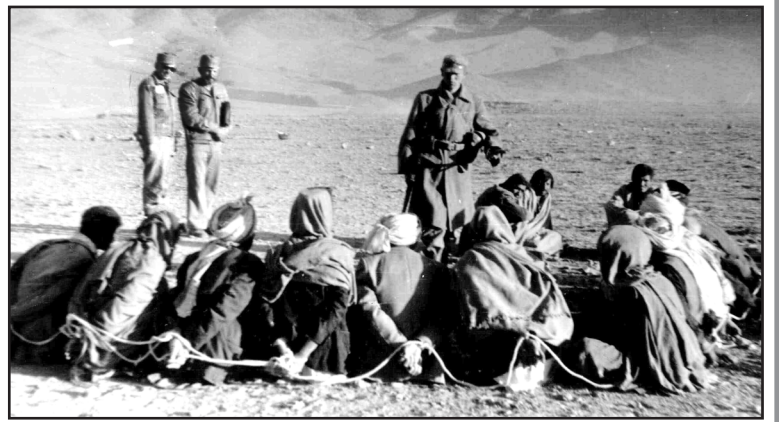
За кожним випадком полону за «гарячими слідами» в Радянській армії проводилися розслідування фактів зникнення військовослужбовців, їх розшук, а також використовувалися всі можливі військові та військово-дипломатичні методи для якнайшвидшого звільнення й повернення товаришів по службі.

Кожного нашого солдата нееквівалентно обмінювали або на захоплених душманів, або на продовольчі й промислові товари, або на військову техніку, включаючи автомобілі.

Душмани ретельно приховували і часто змінювали місця утримання полонених з міркувань власної безпеки та збереження невеличких як дорогої власності.

Пізніше стали відомими випадки утримання полонених у таборах біженців і на базах підготовки душманів на території держав, що є сусідами з Афганістаном.

Цінність захоплених полонених і жорстокість поводження з ними змі-

Моджахеде в полоні у афганських військ.

країн Західної Європи, куди вони потрапили різними шляхами. 19 колишніх військовослужбовців залишилися проживати за кордоном: 12 – у США, 4 – у Канаді, 2 – у Швейцарії та 1 – у ФРН.

У період радянської військової присутності в Афганістані було

дити свою віру та зберегти життя чи розлучитися з життям. При цьому умови утримання військовополонених на етапі виконання прийнятих вимог були дуже жорсткими та, швидше, жорстокими.

Виконання зазначених вимог не давало гарантій свободи і звільнення з полону. Воно давало лише право життя, зазвичай, на рабське існування і лише за умови співробітництва з «господарем».

Місця перебування військовополонених та угруповання, у складі яких вони перебували, ретельно приховувалися. Відсутність єдиного керівництва, з яким можна було вести переговори щодо умов звільнення військовополонених, призводило до суттєвих труднощів. Утримання в неволі затягувалося на багато років і призводило до відсутності віри у визволення з боку свого керівництва та пошуку будь-яких інших шляхів вирватися з полону.

Переговори про сприяння у звільненні військовополонених проходились на найвищому рівні. У них брали участь керівники США, держав Європи та Азії, міжнародні організації (ООН і МКЧХ), загальновідомі світові авторитети, неурядові організації.

Умовами звільнення та репатріації до країн Європи, США і Канади, що висуюються, наприклад, організацією «Фрідом Хаус», був виступ по телебаченню та в інших ЗМІ з особистою заявою військовополоненого про надання політичного притулку й засудження агресії СРСР проти волелюбного афганського народу. Тобто від полоненого вимагалось розписатися у порушенні Присяги військовослужбовця, у своїй зраді та зрадничстві.

Враховуючи, що подібні дії до військовополоненого було здійснено із застосуванням насильства, небезпечно для життя, за пропозицією ветеранів Афганської війни, до складу яких входив С. В. Червонописський, Верховна Рада СРСР у 1989 році прийняла рішення про амністію всіх військовослужбовців, які здійснили злочини в Афганістані у період 1979–1989 років. Цей факт амністії щодо військовополонених на постійну вимогу УСВА був підтверджений 1992 року Указом Президента України Л. М. Кравчука.

1991 рік. Робота Спілки воїнів-інтернаціоналістів України (УСВА) з розшуку безвісти зниклих та звільнення військовополонених

З серпня 1991 року активізувалася робота в Україні з розшуку військовополонених і зниклих безвісти в Афганістані в період війни 1979–1989 років. Організовано збір та уточнення списків військовополонених та зниклих безвісти. Розпочалася підготовка індивідуальних облікових карток, в яких використано дані, отримані від Міністерства оборони, Служби національної безпеки, Комітету у справах воїнів-інтернаціоналістів.

Організовано регулярні зустрічі керівників СВІУ із родичами військовополонених і зниклих безвісти.

Відповідно до інформації, отриманої у серпні-вересні 1991 року, стало відомо про майбутні переговори у Москві з делегацією афганської опозиції. СВІУ звернулася до Верховної Ради України з листом. Пропозиції СВІУ було підтримано та дано відповідне доручення МЗС, Міноборони та Мініфіну, а також надіслано листа від МЗС України міністру закордонних справ СРСР Б. Д. Панкіну.

У листопаді 1991 року делегація України взяла участь у перших широкомасштабних переговорах із делегацією афганської опозиції.

**ДОВГИЙ ШЛЯХ
З АФГАНСЬКОГО ПОЛОНУ І БЕЗВІСТІ**

Реальна обстановка та характер подій у світі значно відрізняються від схем, запропонованих Міжнародним гуманітарним правом (МГП).

В. ДУБИНА та його товариші О. ОЛЕНІН та Ю. СТЕПАНОВ в Афганістані, 1988 рік.

не була потрібна. Вони спочатку перевіряли солдата, чи використовував він у бою з ними зброю чи ні, дивилися нагору у ствол автомата чи карабіна. Якщо було очевидно, що зброя не застосовувалася, солдата відпускали, забравши зброю. Тих солдатів, хто застосовував зброю, вбивали або карали, забирали з собою як невольників.

Щоб позбавити супротивника такої ознаки, всіх солдатів, які виходили на бойові дії, змушували зробити постріл зі своєї зброї.

Душманів цікавили лише підготовлені молодші спеціалісти та офіцери. Частина їх добровільно чи примусово використовувалася для військової справи в загонах душманів. Душмани матеріально зацікавлювали полонених переходити до них на службу. Вони укладали гнучкі контракти на різні терміни, в яких передбачалася більш висока щомісячна оплата за більш тривалі терміни контракту, а також різні додаткові доплати за результатами бойових дій: за вбитого солдата, офіцера афганської чи Радянської армії, за підбитий бронеоб'єкт, за збитий літальний апарат тощо.

Вірні присяги військовослужбовці афганської армії відчували повною мірою ненависть і жорстокість супротивника.

Полон радянських військовослужбовців у період Афганської війни мав одиничний, винятковий і надзвичайний характер.

Душмани вели постійне полювання за радянськими військовослужбовцями. Практично всі захоплені душманами військовослужбовці в момент полону були поза підрозділом у службових чи неслужбових справах, або несли службу вночі в караулі. Фактично це було захоплення й викрадення заручників, а не взяття в полон військовослужбовців у бойових діях у звичному розумінні.

У перший період душмани виявляли для залякування нелюдську жорстокість до радянських військовослужбовців, що потрапили в полон. А потім стали широко використовувати їх як «товар» у політич-

звільнено та повернулося до України 11 осіб. Звільнено з полону та вийшло до інших країн 7 осіб, призваних до армії з України (США – 5, Канада – 1, Австралія – 1).

Перед черговим вторгненням до Афганістану 2001 року після атаки терористів у США до голови УСВА Сергія Червонописського зверталися представники військового відомства США з ключовими питаннями: як уникнути полону, як вижити в полоні, як вирішити питання звільнення з полону та як проводити реабілітацію після звільнення.

Ці ж питання були предметом розгляду на зустрічах у Києві та Копенгагені заступника голови УСВА Валерія Аблазова з представниками військового відомства Данії напередодні направлення до Афганістану датського контингенту.

Здавалося б, на всі ці питання мають бути відповіді у документах

У Бадабері (Пакистан) в полоні у моджахедів українець М. ШЕВЧЕНКО (ліворуч).

новалися залежно від кон'юнктури. Звірячи катування й страти з метою залякування, примус до знущань та вбивства інших полонених, нелюдські умови утримання, вимоги приймати чужу віру, виступати у засобах масової інформації проти своєї Батьківщини – все це далеко не повний перелік форм ставлення до військовополонених радянських військовослужбовців.

Непоодинокими були випадки «переуступки» полонених одним польовим командиром іншому або концентрації полонених шляхом «переуступок» у формуваннях одного крила опозиції для подальшого використання як «чинника тиску» в політичних цілях.

За період перебування в Афганістані радянського військового контингенту до списків зниклих безвісти було внесено 417 солдатів та офіцерів. З цього числа з полону озброєної афганської опозиції звільнено 111 військовослужбовців. У тому числі 53 особи – в ході бойових операцій радянських військ, 58 – внаслідок зусиль, здійснених дипломатичними та іншими каналами. З них 39 осіб повернуто на Батьківщину, причому не лише з Пакистану та з афганської території, що тимчасово контролюється силами опозиції, але також із США, Канади та

МГП. Але кожна війна і військовий конфлікт має суттєві відмінності та особливості.

Узагальнений досвід показав, що військовополонені є атрибутами будь-якої війни, але їх кількість залежить від багатьох незалежних від самих військовослужбовців факторів, основними з яких є:

– якість управління військами на стратегічному чи тактичному рівні, у тому числі контроль у бою за кожним військовослужбовцем, знання кожним з них свого місця в бойовому порядку, взаємодія військовослужбовців між собою;

– суворе дотримання статутних норм і порядку в підрозділах, зокрема при несенні гарнізонної та караульної служби.

Найскладнішим і найнебезпечнішим для життя військовослужбовця, який припинив опір, є фаза полону під час бойового зіткнення, коли він не навмисно чи злочинно навмисне може бути знищений супротивником, попри очевидність демонстрації ознак припинення опору.

Подальшою обов'язковою умовою виживання в афганському полоні у моджахедів було прийняття ісламу, нового імені, вивчення Корану та освоєння місцевої мови дарі чи пушту. Тобто, віруючим християнам доводилося робити вибір: зра-

(Далі буде).

Пряма мова

Ольга Павлівна Омарова народилася 1947 року. За контрактом проходила службу в Афганістані у 1986–1988 роках на посаді завідувачки офіцерського гуртожитку 181-го мотострілецького полку. Довгі роки працювала заступником голови Спілки ветеранів Афганістану Деснянського району Києва та заступником голови Київської міської організації ветеранів Афганістану.

– Ольго Павлівно, давайте почнемо з дитинства. Звідки ви родом?

– Я народилася у Сумській області, Недригайлівський район, село Ольшана. Там жили дідусь із бабусею, мама. Потім мама переїхала до Сум, забрала мене. Там закінчила школу. Після школи здобула спеціальність технолога будівельних матеріалів. Вийшла заміж, народила сина. Все було добре, але раптово помер чоловік і ми залишилися з сином Дімою вдвох. Було дуже тяжко, бо однієї невеликої зарплати, а я працювала майстром будівельної організації, не вистачало на все. Я просто не витягувала фінансово. А хлопець ріс як на дріжджах. І ось я, недовго думаючи, вирішила, що маю поїхати до Афганістану. Залишила сина матері, оформилася і поїхала.

– Не страшно було їхати в далеку країну, що воює?

– Я свідомо їхала туди. Знала, що там війна, але за характером фаталіст: якщо вже судилося померти – так і тут помру. А якщо житиму, отже, і там виживу.

– Яким ви побачили Афганістан? Як було перше враження?

– Ви знаєте, зараз починаю згадувати – у мене мороз по шкірі. Коли ми вийшли з літака, я вперше в житті бачила гори, спочатку здивувалася – навіщо пофарбували гори в білий колір, а мені пояснили, що це сніг. Потім опустила очі трохи нижче і мені стало страшно: навколо літака і скрізь аеродромом ходили дуже молоді хлопці з автоматами, у пілотах, у бруді... Але не це було страшно. Моторшно було те, які дорослі були у цих пацанів обличчя. Вчорашні школярі, але обличчя дорослих людей, які бачили у житті дуже багато.

Потім нас забрили з переселити до полку. Це був 181-й мотострілецький полк, Кабул, Теплий Стан. Поселили мене в маленькій кімнатці: є де спати – і все добре.

Наступного ранку, а це була неділя, раптом якийсь стукіт, такий, знаєте, як молотком: бам-бам. Я спросоняла ще очей не розплющила і думаю: ну якému дурно спало на думку зранку в неділю стукати молотком. Розплющую очі, підхопилася, схопилася на ліжку. І я не зрозуміла, де я: малесенька кімнатка, нічого немає, крім тумбочки та ліжка. А за вікном це бам-бам. І я розумію, що це стріляють. Тут полилися слези – я зрозуміла, куди потрапила, і відразу думка: що ж я тут робитиму, як же мені тут вижити? Дивлюся у вікно, а біля паркану, біля вікна був паркан невеликий такий, сидить ховрах і насьвистує. І я так задріпа очей ховраху, тому що він вдома, а мій будинок далеко і я не знаю, що мене чекає. Потім все це сум'яття в душі вляглося, сама з собою поговорила, сказала: «Сама вирішила, сама приїхала, будь добра не розпусай слини. Працюй!»

Так почалася робота на посаді за-

відувачки офіцерського гуртожитку. Гуртожиток був у відеомодулі – це такий довгий фанерний барак. У нас таких модулів було чотири. І жили та працювали в одному місці. Нікуди не треба було ходити, їздити.

– Що входило до ваших обов'язків?

ЖІНОЧИЙ ПОГЛЯД НА АФГАНСЬКУ ВІЙНУ

– До моїх обов'язків входило підтримувати порядок, вчасно помінати білизну на ліжках, вчасно зробити прибирання, щоб модулі були забезпечені водою. Ось такий порядок, знаєте, як жінка вдома підтримує порядок, так і там. Бо як би не було, але хлопці-офіцери приходили з бойових втомлені, замучені, замурзані, брудні. Все в пілюці. Одні очі свляються. Бо коли «афганець» задує, то від нього не схватися ніде. Тому ми намагалися якось забезпечити хоча б те, що в наших силах, якийсь затишок. Я не говорю, що це наближено до домашнього, але те, що могли, ми робили. Так робили дівчата на пральному комбінаті, так працювали цивільні на котельні. Загалом, весь обслуговуючий персонал – це були цивільні люди.

– Що таке «афганець»?

– Це вітер. Дуже сильний вітер, який раптом починає дмухати, піднімає пил, а пил там – дрібнодисперсний, дрібні частинки, але він піднімається, ось як курні бурі, бачили коліс? Це воно і є, тільки там називалося «афганець». Якщо не встиг закрити вікна, двері, товстий шар пилу забезпечений. Потім ми знали, як з ним боротися.

– Яким було ставлення до вас з боку офіцерів і солдатів?

– Нормальне було ставлення. Ось щоб багато не казати: мене досі називають мамою, починаючи від командира полку. Мама та мама. Я була старша за них, мені там виповнилося

40 років. Саме тому могла собі дозволити зробити зауваження, незважаючи на звання і посади. Зауваження робила без агресії, але вони йшли до мене поговорити, спитати поради. Немає листів із дому, він до мене приходив: що робити, немає листів, напевно, там щось трапилося, щось із дружиною чи з дітьми. Я його вислуховую і кажу: «Нічого страшного. Завтра буде лист. Просто завтра. Подивися». І ви знаєте, що найцікавіше, на завтра дійсно надходить лист.

А одного разу подарували мені цента. Це було таке щось незрозумі-

– Ольго Павлівно, ви бачили, як звільняються кімнати офіцерів, які загинули або вибули через поранення. Це, напевно, відгукувалося у вашій душі.

– Втратити людей завжди важко. Незважаючи на те, що це, скажімо так, не рідні люди. Втратити завжди важко – ти знаєш цю людину. Ось, припустимо, вчора ввечері ми сиділи, пили чай, розмовляли, ділилися якимись планами на майбутнє, а наступного дня приходять звістка, що людини немає. Ми не просто були знайомі, ми дуже добре знали один одного. Це була велика сім'я, ми жили

дуже компактно. Всі були одне в одного на очах з усіма своїми недоліками та перевагами. До мене приходили з усіма проблемами, коли треба було просто виговоритись. Хлопці знали, що нікому я про це не розповім, бо завжди розуміла, що людина ділиться найпотаємнішим і третім особам знати про її переживання не обов'язково.

Я й досі не розповідаю нічого. Ми щороку зустрічаємося полком, і хлопці навіть зараз діляться зі мною тим, що в них у душі. Як один офіцер, не називаю його імені, сказав: «Мамо, я цілий рік чекаю, щоб з тобою поговорити. Мене ніхто так не розуміє, як ти, і я ні на кого не можу так сподіватися, що ось те, що я сказав, ти все правильно зрозумієш. І не потрібно вибирати слова, щоб якось висловити те, що відчуваєш, те, що думаєш. Ось як є, так і сказав, і ти все правильно розумієш». Такі стосунки були. Тому втратити було дуже тяжко.

Те почуття, коли полк йшов на бойові... Знаєте, життя ніби завмирало, зупинилося. І всі ходили якось, як автомат. Чекали. Крім того, на ЦБУ йде якась інформація, і ми завжди знали, що відбувається. Ось якщо, не дай Боже, десь щось сталося страшне, ми теж знали. І коли полк повертався, всі жінки скільки нас там було, ну, може, до десятки, не більше, одягали все найкрасивіше і бігли до воріт автопарку зустрічати. Тому що вони йшли туди, проходила колона. Солдати та офіцери сиділи на броні. Впізнати їх було неможливо, бо вони всі були настільки в пілюці, як статуї з цементу. Але нам було байдуже. Ми махали руками, вітали, кричали. Загалом це була така радість, що вони повернулися.

– Може, якийсь випадок запам'ятався найбільше?

– Була така велика операція у пустелі. Полк ходив на Кандагар. А це була не полкова, а дивізійна операція. Мій теперішній чоловік служив у танковому полку, підірвався на танку. Він мав важку контузію, у шпиталі лежав. Потім уже трохи відійшов. Хоча досі відчутно наслідки тієї контузії.

– Як ви познайомилися?

– Мій чоловік був прапорщиком – начальником складу. А начальником служби тилу був ще один також пра-

порщик. І я теж, виходить, у службі тилу була. І замтіли всіх нас зібрав, представив: «Ось нова завідувачка гуртожитку, а це начальник складу, а це начальник квартирно-експлуатаційної служби. Якщо будуть якісь питання, звертайтеся або до них, або до мене». Таке було знайомство. Потім працювали просто разом. Хоча вони вважалися тилівими, але нарівні з усіма ходили на бойові. Вони ходили в колонах постачання, які привозили все, починаючи від продуктів, і закінчуючи дровами, вугіллям і так далі. Там не було такого, що тилівики сидять у розташований, а бойові підрозділи ходять. Ні, всі ходили.

– А чи бувало так, що солдати боялися йти на бойовий вихід? Напевно, такі випадки на ваших очах теж відбувалися?

– Був один такий випадок. Служив у полку солдат. Я вже не пам'ятаю прізвище. Двометрового зросту, такий величезний сибіряк. Так от він просто боявся, не міг переступити через страх. Хлопці зневажали його і взагалі за людину не рахували, адже що може бути страшніше, ніж боягуз у бою в тебе за спиною.

Він якийсь прийшов до мене і каже: «Мамо, мене вб'ють! Мене вб'ють!» Я говорю: «Де тебе вб'ють? Хто тебе вб'є?» «Хлопці мене вб'ють. Я боюсь ходити на бойові». А він такий спокійний, як теля. Я говорю: «Ну тут я тобі не можу допомогти. Ти боїшся. А я не боюсь? Я також боюсь».

Містечко щодня обстрілювали. Щоночі обстріли. Немає жодної ночі без обстрілу. Якщо після влучення міни згоріло півмодуля. Ми всі повибігали хто в чому був, але, слава Богу, обійшлося без жертв. Тому я йому і сказала: «Ти теж можеш перебороти цей страх. Подивися на себе – ти ж як Ілля Муромець здоровенний. У тебе кулаки, як моя голова. Чого ти боїшся? Ти ж не один йтимеш, а разом із хлопцями. Ви ж один за одного стоїте». І він послухався, переборов цей свій страх і пішов на бойові. Після цього хлопці прийняли його до колективу, допомагали йому. Він благополучно дослужив, звільнився і поїхав додому.

(Далі буде).

Розмовляв Євген ЛЕВЧЕНКО.

Роздуми з приводу

ПОЧНУТЬ ЗАКОННУ ДЕКОЛОНІЗАЦІЮ

(Закінчення. Початок на 3-й стор.)

географічні назви», «Про інформацію», «Про громадські об'єднання», «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність у ХХ столітті».

СТРОКИ ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ

Закон ще має підписати Президент. Він набуде чинності через три місяці після офіційного опублікування.

Після цього розпочнеться відлік строків виконання вимог закону.

Один місяць: юрособам слід перейменуватися та змінити символіку, привести установчі документи у відповідність із законом.

Три місяці: власникам слід змінити торгові марки і товарні знаки.

Півроку: місцеві ради, військові адміністрації мають демонтувати символіку і провести всі необхідні перейменування. Далі діє антисаботажний механізм, як у законі про деколонізацію – це три місяці дається на виконання цих дій головам громад, потім три місяці – головам ОДА.

Парламент за поданням органів самоврядування, військових адміністрацій та за рекомендаціями Інституту національної пам'яті перейменує населені пункти і райони відповідно до вимог закону.

Національна комісія зі стандартів державної мови оприлюднює перелік населених пунктів, назви яких не відповідають стандартам державної мови, Верховна Рада їх перейменує на підставі рекомендацій комісії.

Ухвалення законопроекту не означає завершення деколонізації.

Навпаки – все по-справжньому лиш починається. Закон не лише зобов'язує органи влади включитися у цю важливу роботу, але й дає важливі інструменти громадськості, кожному небайдужому. Тому роботи справді вистачить усім і вона може об'єднати усіх українців, які хочуть жити у незалежній процвітаючій державі.

Свого часу деколонізація стала чи не найобговорюванішою реформою, адже щодо кожної нової назви вулиці, провулків, скверів, сіл і міст відбувалися громадські дискусії. Громадяни не просто шукали нові назви, це була масштабна розмова про цінності, про добро і зло, про невідворотність покарання за вчинені, хоч і несауджені у звич-

ному порядку злочини. Таким став наш «антикомуністичний Нюрнберг».

Деколонізація в Україні була запізною, але все ще вчасною політикою, яка дозволила нам зупинити невідворотний маховик права «непокаране зло зростає». Росія ж після «демократичної миті» на початку 1990-х свідомо повернулася на звичний і необхідний для її існування як імперії шлях автократії, тоталітаризму, воєн і злочинів проти людяності. Але деколонізований простір та – як ми побачили – modus vivendi українців сприяли тому, що росіяни блукали нашими територіями, панічно шукаючи звичні їм «кіровські» та «ленінські», марно очікуючи привітного прийому. Ми ж знали, кого і що захищаємо, бо вже до того, назвавши вулиці нашими іменами, повернули собі символічну власність на свою землю.

У деколонізацію ми поглиблюємо цю глобальну задачу із самоідентифікації, пошуку себе справжніх. Відкриємо забуті імена великих воїнів і творців, для вшанування яких звільняється просторі і красиві вулиці наших міст, досі окуповані росіянами.

Адже війни виграють ті, хто знає і ворога, і себе.

ДЖЕРЕЛО.

У Полтаві відклали перейменування вулиці, що названі на честь «афганців». Перейменування вулиці Валерія Грабчака та Олександра Бідного, які входили до другої черги, перенесли на невизначений період. За таке рішення проголосували члени робочої групи з перейменування у Полтаві 23 лютого.

ОКУПАНТАМИ НЕ БУЛИ

ВУЛИЦІ НА ЧЕСТЬ «афганців» внесуть до списку останньої черги перейменування. Таке рішення ухвалено, аби наразі не провокувати суспільство на сварки, адже питання вшанування воїнів-інтернаціоналістів зараз неоднозначно сприймається серед людей.

«Обговорення щодо цих вулиць обов'язково буде, але зараз ми чекаємо закон. Держава скоро має остаточно розв'язати питання вшанування воїнів, які брали участь у військових діях на території Афганістану. Зараз ми не хочемо збурювати жителів громади й відклали це обговорення до того часу, коли буде оновлено законодавчу базу», – прокоментував ситуацію заступник голови робочої групи Леонід Булава.

Олександр Бідний і Валерій Грабчак загинули на війні в Афганістані. На честь цих військових названо вулиці в місті, проте група експертів, що готувала пропозиції до перейменування вулиць, рекомендувала змінити назви, адже їхня загибель була зумовлена вторгненням тодішньої Радянської армії на територію суверенної держави. Офіційне введення армії, в тому числі й українців, влада СРСР пояснила «запобіганням загрозі іноземного вторгнення».

Такі дії перекукують з подіями, які сталися у 2014 році в Україні, коли росіяни аргументували окупацію українського Криму тим, що там тоді була загроза появи військових баз НАТО. Схоже відбувається й сьогодні, під час повномасштабного вторгнення.

Проти перейменування вулиць на честь учасників Афганської війни висловився Володимир Корнійчук, голова громадської організації «Учасники бойових дій Шевченківського району», який разом з Олександром Мамаєм балотувався до міської ради у 2020 році.

«На той момент їх (Грабчака й Бідного) призав СРСР у 18 років. Вони загинули на полі бою, вони полтавці. Оскільки загибель зумовлена вторгненням Радянського Союзу на територію іншої країни, вулиці можуть перейменувати. Але є медаль від Президента Афганістану, від в'ядного народу. Ми там не були окупантами. Я у 18 років туди потрапив і служив два роки. «Афганці», яким уже понад 50 років, зараз воюють на передовій, а тут кажуть, що ми були окупантами».

Благодійність

З ЛЮБОВ'Ю ДО НАШИХ ЗАХИСНИКІВ

На території храму святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їх Софії відбувся благодійний великодній ярмарок «З любов'ю до ЗСУ».

З БЛАГОСЛОВЕННЯ настоятеля, протоієрея Анатолія Вересюка та за участю голови молодіжного відділу Шепетівської та Славутської єпархії, протоієрея Федора Вересюка активними учасниками стали вихованці творчої групи недільної школи під керівництвом вчительки Т. М. Михальчук, які спрямували виручені за свої витвори кошти на підтримку наших захисників.

— Широ дякуємо кожному, хто долучився до організації та проведення ярмарку. Зібрані кошти, а це 8000 гривень, будуть використані для потреб ЗСУ. Хай усе ваше добро повертається до вас сторицею! Бережи вас Бог! — Звернувся до учасників благодійного ярмарку протоієрей Федір Вересюк.

Пам'ять

ЗГАДАЛИ БОЙОВОГО ТОВАРИША

12 березня 1981 року при виконанні військового обов'язку в Афганістані в бою загинув прапорщик Мельник Зеновій Володимирович, який за мужність і відвагу посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки.

МИНУЛО 42 роки з часу його загибелі, але бойові побратими не забувають про мужнього героя. Голова Тернопільської Співки ветеранів Афганістану Богдан Гумніцький організував поїздку на його могилу у селище Вишнівчик Тернопільської області. Ветерани-«афганці» поспілкувалися з односельцями, відвідали місцеву школу, де на фасаді встановлено меморіальну дошку Зеновію Мельнику. На кладовищі вшанували пам'ять полеглого побратима спільною молитвою, запаленням лампадок і покладанням квітів.

Пам'ятаймо полеглих, піклуймося про живих!

Василь КОГУТ,
перший заступник голови
Тернопільської обласної організації УСВА.

ПЕРЕДПЛАТА

Побратиме, це наша з тобою газета!

Газету Української Співки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) «ТРЕТІЙ ТОСТ», де друкуються законодавчі матеріали з питань соціального захисту сімей загиблих військовослужбовців, інвалідів війни, учасників бойових дій, юридичні консультації, матеріали про життя і роботу організацій УСВА (територіальних, місцевих, районних), спогади, проза і поезія, можна передплатити за Каталогом видань України «Преса поштою»:

- на сайті ДП «Преса» www.presa.ua,
- на сайті АТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua,
- у відділеннях поштового зв'язку,
- в операційних залах поштамтів,
- у пунктах приймання передплати.

Оформити передплату з поточних місяців також завжди можна до 16 числа (включно) кожного місяця, що передє передплатному.

Мінімальний передплатний період – один місяць.

Наш індекс – 30224.

Вартість передплати з урахуванням приймання передплати і доставки складає:

на місяць – 14 грн, на три місяці – 37 грн,
на шість місяців – 68 грн.

Підтримуйте газету воїнів-інтернаціоналістів «Третій тост» своєчасною передплатою.
ПРЕС-СЛУЖБА УСВА.

Спорт

ПАМ'ЯТАЮТЬ ПОЛЕГЛИХ ГЕРОЇВ

І АЗАРТ, І БАЖАННЯ ПЕРЕМОГИ

Традиційно Ковельська міська рада, управління культури, молоді, спорту та туризму разом з міськрайонною організацією УСВА, міська федерація настільного тенісу проводять змагання серед юнаків і дівчат до Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав.

ЦЬОГОРІЧ ТУРНІР відбувся пізніше, про це інформують на сайті міської ради. На урочистому відкритті до спортсменів звернулися учасники бойових дій – голова Ковельської міськрайонної організації УСВА Микола Савосюк та його заступник Анатолій Заскальний. Вони подякували за пам'ять про своїх побратимів, які не повернулись з тієї далекої війни. Ветерани побажали, щоб на нашу землю скоріше прийшов мир і український народ ніколи більше не знав болю втрат на полях битв, а боротьба за перемогу велась тільки на спортивних майданчиках.

Турнір зібрав велику кількість учасників. Спортивний зал КЗ ДЮСШ імені Євгена Кондратовича був наповнений азартом і бажанням перемоги. За чемпіонство змагалися 112 волинських майстрів малої ракетки з міст і територіальних громад.

Переможці та призери нагороджені грамотами, медалями і кубками.

На знімку праворуч: призери традиційного турніру з волейболу в Калуші, присвяченого учасникам бойових дій на території інших держав. Перемогла команда ліцею №2. Ветерани-«афганці» відвідали могили загиблих побратимів, запалили свічки та поклали квіти.

На Тернопільщині в спортивному комплексі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка з ініціативи Кременецької районної організації УСВА відбувся VIII традиційний міжобласний турнір з футболу, присвячений пам'яті полеглих в Афганістані воїнів Валерія і Михайла Циганюків та героїв Небесної сотні.

У ЦЕРЕМОНІЇ офіційного відкриття змагань взяли участь керівництво районної і міської ради, педагогічний колектив академії, ветерани-«афганці», молодь, громадськість, священнослужителі.

Змагалися вісім команд з Тернопільської, Львівської, Хмельницької, Рівненської областей. Усі поєдинки пройшли у запеклій безкомпромісній боротьбі, всі показали добру спортивну майстерність.

Перемогла команда «КОЛУФКС» з Костополя, призерами стали футболісти ДЮСШ з Золочова та місцевого ФК «Кременець-Академія». Команди відзначені кубками, грамотами, меда-

лями та цінними подарунками. Також цінними подарунками нагороджені кращі гравці по номінаціях.

Турнір провели за сприяння Тернопільської обласної організації УСВА, відділу у справах сім'ї, молоді і спорту міської ради та ректорату Кременецької обласної гуманітарно-педагогіч-

ної академії імені Тараса Шевченка.

Ветерани-«афганці» широко подякували організаторам за пам'ять про полеглих героїв.

Василь КОГУТ,
перший заступник голови
Тернопільської обласної
організації УСВА.

ТТ
ТРЕТІЙ ТОСТ

Свідоцтво про реєстрацію
КВ 839 від 18.07.1994 р.

Газета заснована у липні 1991 року

ЗАСНОВНИК: УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ВЕТЕРАНІВ
АФГАНІСТАНУ (ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ)

РЕДАКЦІЯ НЕ ЗАВЖДИ ПОДІЛЯЄ ПОЗИЦІЮ АВТОРІВ І НЕ МАЄ МОЖЛИВОСТІ ПОВЕРТАТИ РУКОПИСИ. ЛИСТУВАННЯ З ЧИТАЧАМИ – НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ. ЗА ТОЧНІСТЬ І ДОСТОВІРНІСТЬ ВИКЛАДЕНИХ ФАКТІВ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕСЕ АВТОР.

НАША АДРЕСА:
01054, М. КИЇВ, ВУЛ. ЯРОСЛАВІВ ВАЛ, 36Е.
ТЕЛ. 272-47-45, ФАКС 272-50-42.
E-MAIL: USVA2007@UKR.NET
САЙТ: WWW.USVA.ORG.UA

ГАЗЕТУ ВІДДРУКОВАНО У ДРУКАРНІ
ФОП КЛЮЧУК С. М., МІСТО ЧЕРНІВЦІ,
ВУЛ. ЗАВОДСЬКА, 37.
Тираж 2000. Зам. 330.
ІНДЕКС 30224.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ